

De rol van online platformen bij binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen

Tactisch Intelligence Beeld

Expertisecentrum
Mensenhandel &
Mensensmokkel

- In totaal 39 verschillende platformen
- Onderzoekperiode 2017 tot en met 2020
- Rubricering: openbare publicatie

De rol van online platformen bij binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen

Tactisch Intelligence Beeld

Zwolle, 3 december 2021

Colofon

Het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) is een samenwerkingsverband van de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee, de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Immigratie- en Naturalisatiedienst en het Openbaar Ministerie.

Bij het EMM komen signalen van en strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel samen en vindt vervolgens een vertaling plaats naar operationele, tactische en strategische producten aan de hand waarvan de partnerorganisaties hun strafrechtelijke en/of publiekrechtelijke bevoegdheden kunnen toepassen.

Het EMM maakt gebruik van stockfotografie; de personen getoond op foto's komen niet voor in het rapport.

Copyright © 2021 EMM
Alle rechten voorbehouden

Samenvatting

In het proces van mensenhandel is een verschuiving zichtbaar naar het online domein, maar het zicht op de rol van de betrokken online platformen ontbreekt. Dit heeft voor het EMM de aanleiding gevormd voor een onderzoek naar de rol van online platformen in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen. Met dit onderzoek wil het EMM haar partnerorganisaties beter in positie brengen in de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel met betrekking tot het online domein.

Voor de onderzoeksperiode van 2017 tot en met 2020 zijn registraties en strafrechtelijke onderzoeken van de politie naar binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen onderzocht. Daarbij zijn 39 verschillende platformen geïdentificeerd. Deze zijn onder te verdelen in vier typen platformen: seksadvertentiewebsites, instant messaging diensten, sociaal netwerksites en dating diensten. De platformen spelen een rol in zes verschillende fasen van seksuele uitbuiting: het rekruteren van minderjarigen, het plaatsen van seksadvertenties, het werven van klanten, het afspreken met klanten, het opbouwen van relaties en het verspreiden van beeldmateriaal voor exposure of als chantagemiddel.

Het type platform dat veruit het meeste voorkomt en door de jaren heen een duidelijke groei laat zien, zijn instant messaging diensten zoals WhatsApp, Snapchat en Instagram. Door de toenemende populariteit van dit medium in de maatschappij zijn minderjarigen, en daarmee vermoedelijk ook pooiers, steeds vaker op dit type platform te vinden. Dit type platform speelt een rol in elk van de zes benoemde fasen van seksuele uitbuiting. Een ander type platform dat een wezenlijke rol speelt in relatie tot seksuele uitbuiting zijn seksadvertentiewebsites, zoals Sexjobs.nl en Kinky.nl. Hun betrokkenheid is door de jaren heen redelijk constant. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de specifieke rol die dit type platform inneemt; ze zijn uitermate geschikt voor het aanbieden van slachtoffers en het werven van klanten. De overige twee typen platformen, datingdiensten en sociaal netwerksites, zijn minder vaak aangetroffen in relatie tot seksuele uitbuiting en hun frequentie neemt door de jaren heen ook af.

De betrokken Nederlandse minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn voornamelijk van het vrouwelijke geslacht. Hun leeftijd loopt uiteen van 12 tot en met 17 jaar. Naast hun jonge leeftijd maakt hun persoonlijke kwetsbare situatie veel van hen extra beïnvloedbaar voor slachtofferschap.

Gezien de verschuiving in het proces van mensenhandel, maar ook mensensmokkel, naar het online domein, verdient een **eenduidige registratie van de betrokkenheid en rol van online platformen** door opsporingsorganisaties aanbeveling. Dit maakt het mogelijk om toekomstige trends te onderkennen en hierin de aanpak gericht op te acteren. Daarnaast pleiten de onderzoeksbevindingen voor **proactief onderzoek op online platformen** waar minderjarigen worden aangeboden, zoals instant messaging diensten en seksadvertentiewebsites. Om bovendien te voorkomen dat minderjarigen hun diensten online kunnen aanbieden, wordt onderzoek naar **(zelf)regulering van en door online platformen** sterk aanbevolen, bijvoorbeeld door met de platformen in gesprek te gaan. De onderzoeksbevindingen kunnen (verder) richting geven aan de proactieve opsporing op online platformen en gesprekken met online platformen over hun rol in relatie tot seksuele uitbuiting van minderjarigen.

Summary

In the process of human trafficking, a shift to the online domain has been visible. However, there is a lack of insight into the role of the online platforms involved. This has formed the basis for this study into the role of online platforms in relation to domestic sexual exploitation of minors. With this research, the Center of Expertise for Human Trafficking and Migrant Smuggling (in Dutch: Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel, abbreviated as EMM) wants to position its partner organizations in tackling human trafficking and migrant smuggling in the online domain.

For a research period from 2017 to 2020, police registrations and criminal investigations into sexual exploitation of minors were investigated. In total, 39 different online platforms were identified. They can be divided into four types of platforms: sex advertising websites, instant messaging services, social networking sites and dating services. The platforms play a role in six different phases of sexual exploitation: recruiting minors, placing sex advertisements, recruiting customers, meeting customers, building relationships and distributing images for exposure or as a means of blackmail.

The type of platform that is the most common and has shown clear growth over the years, are instant messaging services such as WhatsApp, Snapchat and Instagram. Due to the increasing popularity of this medium in society, minors, and therefore presumably also pimps, are increasingly active on this type of platform. This type of platform plays a role in each of the six mentioned phases of sexual exploitation. Another type of platform that plays an essential role in relation to sexual exploitation are sex advertising websites, such as Sexjobs.nl and Kinky.nl. Their involvement has been fairly constant over the years. This probably has to do with the specific role this type of platforms plays; they are ideally suited for offering victims and recruiting customer. The other two types of platforms, dating services and social networking sites, have been found less frequently in relation to sexual exploitation and their frequency has also decreased over the years.

The Dutch minors involved in sexual exploitation through the involvement of online platforms are mainly female. Their ages range from 12 to 17 years. In addition to their age, this study found that many of them are extra susceptible to victimization because of their personal vulnerable situations.

Given the shift in the process of human trafficking, but also migrant smuggling, to the online domain, an **unambiguous registration of the involvement and role of online platforms** by investigative organizations is recommended. This will make it possible to identify future trends and to act accordingly in the approach. In addition, the research findings argue for **proactive research on online platforms** where minors are offered, such as instant messaging services and sex advertising websites. Furthermore, to prevent minors from offering sexual services on online platforms, research into **(self)regulation of and by online platforms** is strongly recommended, for example by entering into a dialogue with the platforms. The research findings can (further) guide the proactive research on online platforms and the dialogues with online platforms about their role in relation to sexual exploitation of minors.

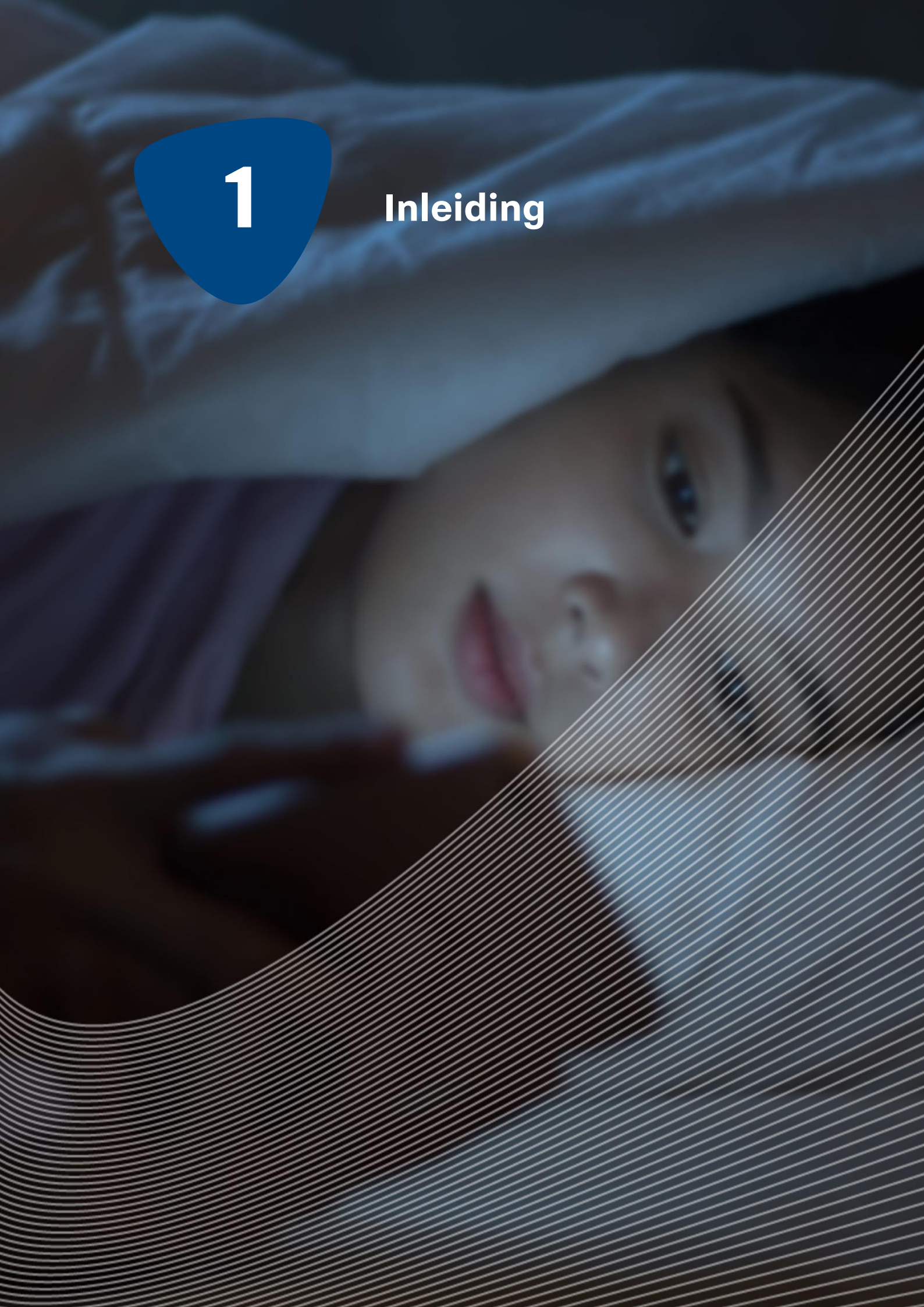
Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Summary.....	3
1. Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding en doel.....	6
1.2 Onderzoeksvragen	7
2. Onderzoeksmethode	9
3. Onderzoeksbevindingen	11
3.1 Welke online platformen kunnen worden geïdentificeerd in relatie tot seksuele uitbuiting?.....	11
3.2 Welke rollen vervullen de platformen in relatie tot seksuele uitbuiting?.....	13
3.3 Wat zijn de kenmerken van de betrokken Nederlandse minderjarigen?	14
4. Conclusie.....	19
5. Aanbevelingen	21
Geraadpleegde bronnen	24
Bijlage 1: Overzicht online platformen per jaar	25

1

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Verschillende stappen in het proces van mensenhandel, zoals het rekruteren en adverteren van slachtoffers, zijn de afgelopen jaren overwegend naar het online domein verschoven (Europol, 2021). Het internet heeft bepaalde aspecten van seksuele uitbuiting¹ vergemakkelijkt, zoals het benaderen van personen, toegang tot persoonsgegevens, en het ronselen, adverteren en controle houden op slachtoffers (CKM, 2021; Myria, 2017).

De verschuiving naar het online domein is al langer zichtbaar. Zo bleek uit een survey die in 2011 is afgenomen onder slachtoffers van seksuele uitbuiting dat een klein deel (16 procent) online was benaderd door de pooier, terwijl een vergelijkbare survey vier jaar later aantoonde dat meer dan de helft van de slachtoffers (55 procent) online in contact is gekomen met de pooier. Waar in 2011 bovendien nog 85 procent van de slachtoffers in persoon een ‘relatie’ met de pooier had opgebouwd, was dit in 2015 gedaald naar 58 procent (Thorn, 2018). Als gevolg van de COVID-19-pandemie stelt het UNODC (2021) dat pooiers, door te profiteren van het verlies van inkomsten en de toenemende hoeveelheid tijd die op internet wordt doorgebracht, steeds vaker gebruik maken van sociale media en andere online platformen om slachtoffers te rekruteren en uit te buiten.

De urgentie om meer inzicht te verkrijgen en de bewustwording te vergroten als het gaat om de wijze waarop minderjarigen via online platformen slachtoffer worden van binnenlandse seksuele uitbuiting is dan ook hoog. Dat dit inzicht ontbreekt, is ook geconstateerd door het Mensenhandel Field Lab²-team Tulpafslag dat zich sinds 2019 richt op de aanpak van online seksuele uitbuiting van minderjarigen. Deze constatering heeft de aanleiding gevormd voor dit onderzoek van het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM). Met dit onderzoek wil het EMM haar partnerorganisaties beter in positie brengen in de aanpak van mensenhandel³ en mensensmokkel,⁴ als het gaat om het ronselen, adverteren en contact houden met en onder controle houden van personen via online platformen. Met dit onderzoek geeft het EMM tevens uitvoering aan een aanbeveling van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel, die er in de Slachtoffermonitor voor pleit om de rol van technologie bij binnenlandse seksuele uitbuiting in kaart te brengen (NRM, 2020). De Nationaal Rapporteur: “Onderzoek naar de verschillende rollen die online platforms, zoals websites, sociale media, en (dating)apps, kunnen spelen in het faciliteren maar ook in het aanpakken van mensenhandel in Nederland is belangrijk, zeker nu de belevingswereld van jongeren zich grotendeels daar afspeelt en ze dus ook daar kwetsbaar zijn” (Ministerie van VWS, 2020).

¹ Seksuele uitbuiting is een vorm van mensenhandel waarbij een persoon wordt gedwongen tot seksuele handelingen, zoals gedwongen prostitutie .of gedwongen webcamseks.

² Het Mensenhandel Field Lab is een initiatief van het Openbaar Ministerie en de Nationale Politie om in samenwerking met andere (overheids)organisaties en wetenschappers tot een meer effectieve aanpak van mensenhandel te komen. Het initiatief wordt gefinancierd uit de gelden voor de intensivering van de aanpak van mensenhandel en richt zich op seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting.

³ Voor arbeidsuitbuiting geldt dat er nog nauwelijks zicht is op de verschuiving naar het online domein.

⁴ Er is relatief meer onderzoek verricht naar het toegenomen gebruik van sociale media in alle fasen van mensensmokkel (Europol-Frontex, 2021).

1.2 Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt:

Wat is de rol van online platformen in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen?

Voor de beantwoording van de centrale vraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- 1. Welke online platformen kunnen worden geïdentificeerd in relatie tot seksuele uitbuiting?**
- 2. Welke rollen vervullen deze platformen in relatie tot seksuele uitbuiting?**
- 3. Wat zijn de kenmerken van de betrokken Nederlandse minderjarigen?**

Onder binnenlandse seksuele uitbuiting wordt het ronselen en uitbuiten van een slachtoffer binnen de grenzen van een land verstaan. In Nederland zijn dat vrijwel altijd slachtoffers met een Nederlandse nationaliteit. Er zijn grote verschillen in kenmerken van slachtoffers, daders en modus operandi van binnenlandse uitbuiting ten opzichte van grensoverschrijdende uitbuiting. Daarom is expliciet voor binnenlandse seksuele uitbuiting gekozen en zijn niet beide vormen van seksuele uitbuiting onderzocht.

2

Onderzoeksmethode

2. Onderzoeksmethode

Om zicht te krijgen op de rol van online platformen heeft het EMM onderzoek verricht in registraties en strafrechtelijke onderzoeken van de politie naar binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen.

Politieregistraties

Op 21 januari 2021 heeft een zoekslag plaatsgevonden in het politieregistratiesysteem Basis Voorziening Handhaving (BVH)⁵ middels het managementinformatiesysteem COGNOS. In COGNOS is voor de onderzoeksperiode van 1 januari 2017 tot 1 januari 2021 gezocht naar BVH-registraties met als maatschappelijke klasse ‘Mensenhandel – seksuele uitbuiting’ (MK F561), gekoppeld aan personen in de leeftijd tot 18 jaar die in Nederland woonachtig zijn. Deze registraties zijn vervolgens handmatig doorgenomen op zoek naar het voorkomen van een online platform, waarop is beoordeeld of het platform in kwestie een rol heeft gespeeld in relatie tot seksuele uitbuiting van een minderjarige die in Nederland woonachtig is.

Politieonderzoeken

Aanvullend op de zoekslag in BVH-registraties is in het onderzoeksoverzicht van het EMM gezocht naar relevante strafrechtelijke onderzoeken. Deze lijst met onderzoeken van het EMM bevat beperkte informatie over strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel van de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid.⁶ De politie is primair verantwoordelijk voor de opsporing van seksuele uitbuiting. Daarom is voor de onderzoeksperiode van 1 januari 2017 tot 1 januari 2021 onderzocht uit welke strafrechtelijke onderzoeken van de politie naar binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen betrokkenheid van online platformen blijkt. Deze zoekslag heeft tot de aanvullende identificatie van betrokken online platformen geleid, zoals door de politie gedurende de onderzoeksfase is onderkend.

Het is mogelijk dat in de opvolging van een registratie of gedurende een onderzoek door de politie en het Openbaar Ministerie is geconcludeerd dat er in werkelijkheid geen sprake is geweest van seksuele uitbuiting of van een betrokken online platform. Hier is door het EMM geen onderzoek naar gedaan, dus hier is in de onderzoeksbevindingen ook niet voor gecorrigeerd.

Er wordt benadrukt dat op basis van dit onderzoek enkel een uitspraak kan worden gedaan over de *geregistreeerde* rol van online platformen in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen. Mensenhandel blijft immers vaak verborgen (*dark number*). Criminele activiteiten vinden heimelijk plaats of hebben de schijn van legaliteit, en veel slachtoffers willen of durven zich vaak niet bekend te maken of realiseren zich niet dat zij slachtoffer van mensenhandel zijn.

⁵ BVH is een incidentenregistratiesysteem, waarin de politie incidenten kan registreren, aangiftes kan opnemen en strafdossiers kan opmaken.

⁶ Om zicht te krijgen op de *inhoud* van strafrechtelijke onderzoeken, ter toekomstige vervanging van de huidige lijst met onderzoeken, is het EMM in mei 2021 gestart met het inrichten van een onderzoeksdatabase, die wordt gevuld met registraties van en strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel.

3

Onderzoeksbevindingen

3. Onderzoeksbevindingen

3.1 Welke online platformen kunnen worden geïdentificeerd in relatie tot seksuele uitbuiting?

Omvang online platformen

Dit onderzoek heeft een overzicht opgeleverd van de online platformen die voorkomen in registraties en strafrechtelijke onderzoeken van de politie naar seksuele uitbuiting van Nederlandse minderjarigen. In totaal is in 210 registraties 306 keer een met naam genoemd platform aangetroffen.⁷ Het betreft 39 verschillende platformen. Bijlage 1 geeft een overzicht van alle platformen. De meeste platformen komen slechts een enkele keer voor. In algemene zin is door de jaren heen een aanzienlijk verloop van platformen waar te nemen. Daarbij neemt het aantal unieke platformen ieder jaar af, van 26 platformen in 2017 naar 15 platformen in 2020. Maar er zijn enkele platformen die consequent voorkomen en in (bijna) ieder onderzoeksjaar worden aangetroffen in registraties en strafrechtelijke onderzoeken. Tabel 1 geeft de online platformen weer die in totaal, door de jaren heen, minimaal tien keer voorkomen.

Tabel 1. Top 10 online platformen

Platform	2017	2018	2019	2020	Totaal
WhatsApp	13	19	21	18	71
Snapchat	5	6	15	21	47
Instagram	12	12	5	7	36
Sexjobs.nl	9	8	4	6	27
Facebook	8	7	3	3	21
Telegram	0	1	6	6	13
Kinky.nl	2	1	5	3	11
Speurders.nl ⁸	2	3	2	4	11
Badoo	4	1	6	0	11
Kik Messenger	2	2	4	2	10

Typen online platformen

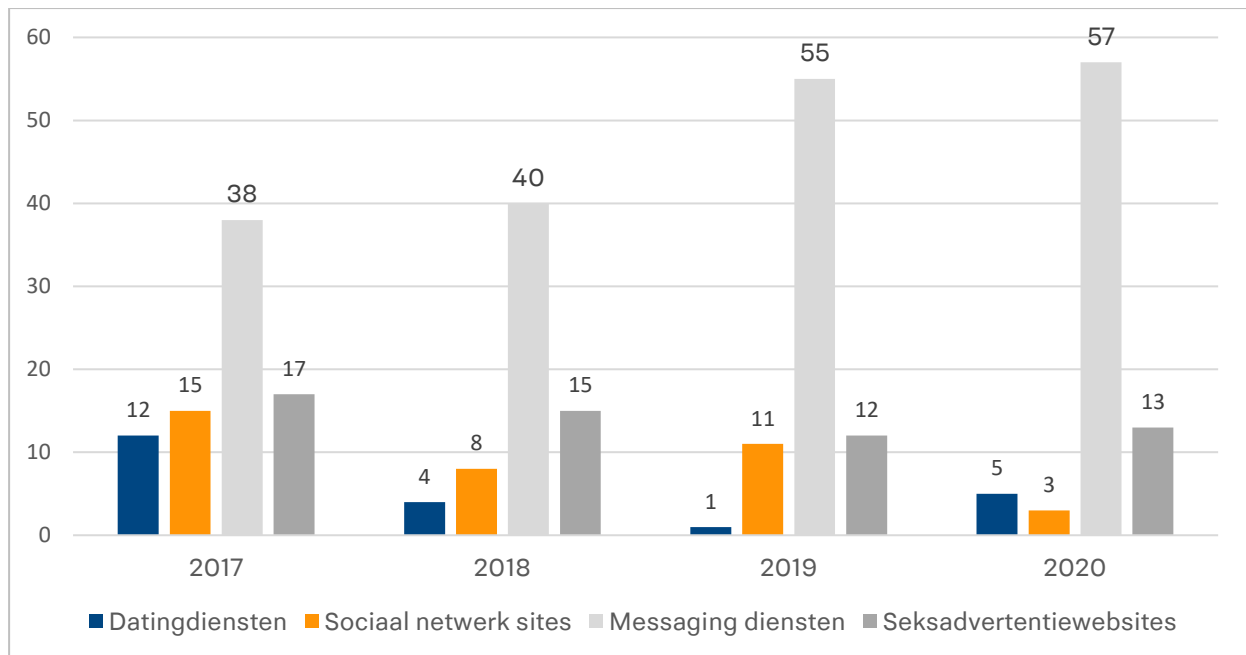
De 39 verschillende platformen kunnen worden onderverdeeld in vier typen platformen. Het gaat om seksadvertentiewebsites, instant messaging diensten, sociaal netwerksites en datingdiensten (apps en websites). Het type platform dat met 62 procent veruit het meeste voorkomt, zijn de instant messaging diensten. Dit zijn diensten waarmee via internet (privé)berichten en/of foto's, geluids- en/of video-opnamen kunnen worden verstuurd. Ook chatrooms en chatapps zijn in dit onderzoek onder deze categorie geschaard. Uit tabel 1 blijkt dat de top 3 van online platformen die het meest voorkomen, volledig uit instant messaging diensten bestaat: WhatsApp, Snapchat en Instagram. De daaropvolgende categorie betreft de seksadvertentiewebsites (19 procent), gevolgd door de sociaal netwerksites (11 procent) en tenslotte de datingdiensten (7 procent).

⁷ Er wordt 35 keer in algemene zin over een platform gesproken (zoals 'een website'), zonder dat het platform bij naam wordt genoemd, en op basis van de registraties is van 6 platformen onduidelijk op welk platform wordt bedoeld. Deze platformen zijn niet meegenomen in het onderzoek.

⁸ De website Speurders.nl is op 1 november 2020 opgeheven.

Dat er in relatie tot seksuele uitbuiting zoveel gebruik wordt gemaakt van instant messaging diensten, hangt samen met de (toenemende) populariteit van dit medium. Dat is ook zichtbaar in grafiek 1, dat een overzicht geeft van het aantal registraties per type platform per jaar. Daaruit blijkt door de jaren heen een groei in het aantal registraties van instant messaging diensten, terwijl het aantal registraties van seksadvertentiewebsites vrijwel gelijk blijft en het aantal registraties van datingdiensten en sociaal netwerksites geleidelijk afneemt.

Grafiek 1. Aantal registraties per type platform per jaar

Omvang platformen per politie-eenheid

Voor zover de registraties van seksuele uitbuiting waar online platformen in naar voren komen, aan een politie-eenheid te koppelen zijn, is een overzicht gegenereerd van de platformen per regionale politie-eenheid.⁹ In tabel 2 op de volgende pagina is ten aanzien van de top tien van platformen en de overige 29 platformen weergegeven hoe vaak ze door welke politie-eenheid zijn geregistreerd in relatie tot seksuele uitbuiting van Nederlandse minderjarigen. De meeste registraties zijn afkomstig van politie-eenheid Rotterdam met 32 registraties. Opvallend is dat het aantal registraties van Rotterdam vooral hoog oploopt door het aantal registraties ten aanzien van de 29 overige platformen. Dit kan vermoedelijk worden verklaard door de inzet van een digitaal specialist die werkzaam was voor de politie-eenheid Rotterdam en daar specifiek is ingezet voor onderzoek naar nieuwe online platformen waarop minderjarigen (anoniem) kunnen worden aangeboden.

⁹ De Landelijke Eenheid verricht geen onderzoek naar binnenlandse seksuele uitbuiting, maar naar grensoverschrijdende mensenhandel.

Tabel 2. Overzicht platformen per politie-eenheid

	Rotterdam	Oost-Nederland	Den Haag	Zeeland-West-Brabant	Noord-Nederland	Amsterdam	Limburg	Midden-Nederland	Oost-Brabant	Noord-Holland
Platformen										
Badoo	1		3				1			1
Facebook	2	4		3	1	1	1	2	1	1
Instagram	2	3	2	3	1	2		1		1
Kik Messenger	3	1	2		1					
Kinky.nl	2	1	1	1	1	1				
Sexjobs.nl	1	2	2		2	1	1	1	1	
Snapchat	2	3	3	3	2	2	2	2	1	1
Speurders.nl		1			2	1				
Telegram			3	3				1		
WhatsApp	6	8	3	4	5	2	4	1	2	
Subtotaal	17	23	19	17	15	10	9	8	5	4
Overige platformen	15	4	6	1	3	2	0	2	1	0
Totaal	32	27	25	18	18	12	9	10	6	4

3.2 Welke rollen vervullen de platformen in relatie tot seksuele uitbuiting?

Voor de tien meest voorkomende online platformen is nader onderzocht welke rol(len) zij vervullen in relatie tot seksuele uitbuiting van Nederlandse minderjarigen. Daartoe zijn de volgende rollen onderscheiden:

1. Rekruteren van minderjarigen: het ronselen van een minderjarige door een pooier
2. Plaatsen van seksadvertenties: het plaatsen van advertenties, door een minderjarige zelf of een pooier
3. Werven van klanten: het aantrekken van klanten door een minderjarige (in opdracht van) of een pooier
4. Afspreken met klanten: contact met klanten voor seksafspraken door een minderjarige of een pooier
5. Opbouwen van relatie: het onderhouden van contact tussen een pooier en een minderjarige
6. Verspreiden van beeldmateriaal: het plaatsen of versturen, al dan niet tegen betaling, van foto's en/of filmpjes van een minderjarige voor exposure of chantagemiddel

In tabel 3 op de volgende pagina zijn de rollen weergegeven die de tien meest voorkomende online platformen hebben vervuld in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen, gecategoriseerd per type platform.

Wat opvalt is dat instant messaging diensten en sociaal netwerksites bijna alle genoemde rollen vervullen, terwijl de seksadvertentiewebsites logischerwijs ‘enkel’ een rol spelen bij het aanbieden van seksadvertenties en het werven van klanten.

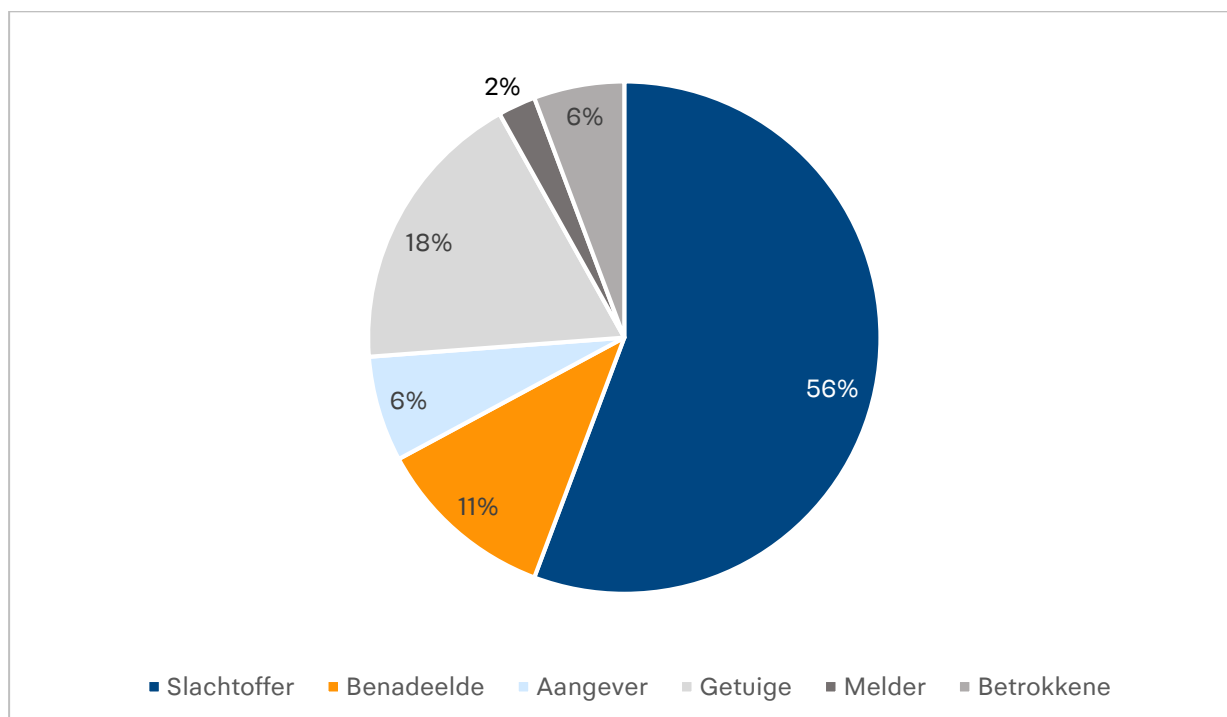
Tabel 3. Rollen van top tien online platformen

Rekruteren van minderjarigen	Plaatsen van seksadvertenties	Werven van klanten	Afspreken met klanten	Opbouwen van relatie	Verspreiden van beeldmateriaal
Instant messaging diensten					
WhatsApp		WhatsApp	WhatsApp	WhatsApp	WhatsApp
Snapchat	Snapchat	Snapchat	Snapchat	Snapchat	Snapchat
Instagram	Instagram		Instagram	Instagram	Instagram
	Telegram	Telegram	Telegram		Telegram
	Kik		Kik	Kik	Kik
Seksadvertentiewebsites					
	Sexjobs.nl	Sexjobs.nl			
	Kinky.nl	Kinky.nl			
	Speurders.nl	Speurders.nl			
Sociaal netwerksites					
			Facebook	Facebook	Facebook
	Badoo	Badoo	Badoo	Badoo	

3.3 Wat zijn de kenmerken van de betrokken Nederlandse minderjarigen?

Aan de 210 registraties en strafrechtelijke onderzoeken naar seksuele uitbuiting waarin online platformen voorkomen, zijn 163 minderjarige personen gekoppeld. Aan deze personen zijn in de registraties verschillende rollen toegekend, uiteenlopend van aangever, benadeelde, betrokkene, getuige, melder en slachtoffer. Aan 47 personen is meer dan één rol gekoppeld. Uit grafiek 2 op de volgende pagina blijkt dat voor meer dan de helft van de 210 registraties (56 procent) geldt dat aan de betrokken persoon door de politie tenminste de rol van slachtoffer is toegekend.

Grafiek 2. Rollen van de minderjarigen

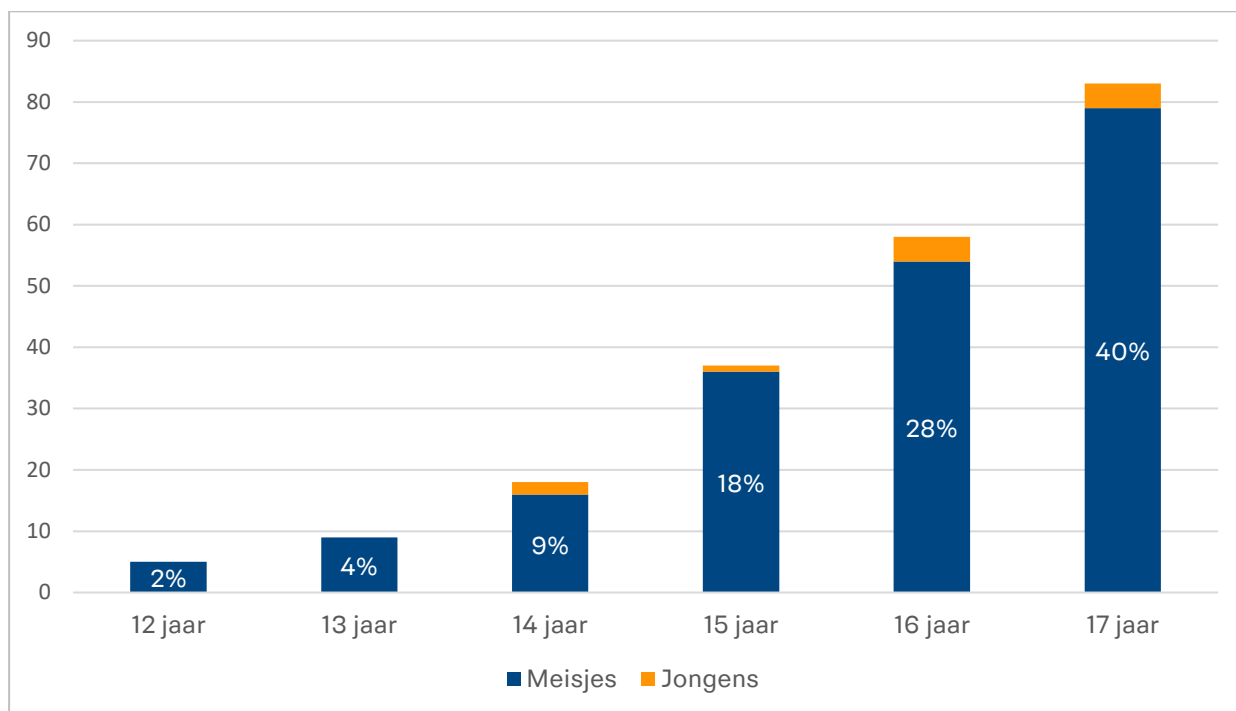

Geslacht, leeftijd en geboorteland

De 163 minderjarige personen die gekoppeld zijn aan de registraties en onderzoeken naar seksuele uitbuiting waarin online platformen voorkomen, zijn voornamelijk van het vrouwelijke geslacht. Slechts 6 procent is van het mannelijk geslacht (N=9). Dit komt redelijk overeen met de Slachtoffermonitor Mensenhandel 2015-2019, waaruit blijkt dat 97 procent van de slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting (dit betreft alle leeftijden) van het vrouwelijke geslacht is. Hier wordt ook gesteld dat er zeer weinig zicht is op slachtofferschap van binnenlandse seksuele uitbuiting onder jongens (NRM, 2020). In 2018 concludeerde het Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd) Prostitutie op basis van een uitgebreid onderzoek naar jongensprostitutie dat het fenomeen zich hoofdzakelijk in het geheim afspeelt (EMP, 2018).

De leeftijd van de betrokkenen op het moment van het incident loopt uiteen van 12 tot en met 17 jaar. Zoals gezegd geldt dat aan 47 betrokken personen meer dan één rol is toegekend. Aan deze verschillende rollen kunnen ook verschillende leeftijden zijn gekoppeld, omdat het moment van registratie kan verschillen. Uit grafiek 3 op de volgende pagina blijkt dat voor de 210 registraties geldt dat 17 jaar de grootste leeftijdscategorie is (40 procent). Twee derde van de registraties (67 procent) is gekoppeld aan een persoon die op het moment van de registratie of het onderzoek 16 of 17 jaar oud is. De aantallen in de laagste twee leeftijdscategorieën zijn zeer beperkt, het gaat om 2 procent (12 jaar) en 4 procent (13 jaar).

Grafiek 3. Leeftijd en geslacht van de minderjarigen

Op basis van de ingegeven selectiecriteria zijn alle 163 betrokken minderjarigen woonachtig in Nederland. Het overgrote deel van de minderjarigen (90 procent) is ook in Nederland geboren. De geboortelanden van de andere minderjarigen (N=16) lopen uiteen. Het betreft Duitsland, België, Noorwegen, Polen, Oostenrijk, Irak, Bosnië-Herzegovina, Suriname, Ghana, Colombia en China. Deze landen komen één tot enkele keren voor.

Kwetsbaarheid

Naast hun minderjarige leeftijd zijn de meeste betrokkenen ook op andere manieren kwetsbaar te noemen. Deze kwetsbaarheid uit zich voor iedere persoon weer anders, maar na het lezen van de registraties kunnen een aantal overeenkomsten tussen de persoonlijke situaties van de minderjarigen worden opgemerkt.

In veel gevallen wordt door de minderjarigen alcohol en/of verdovende middelen gebruikt. In enkele registraties zijn aanwijzingen te vinden dat dit gebruik niet altijd op vrijwillige basis gebeurt. Er is sprake van bewust verslaafd maken en soms zelfs van drogeren. De verdovende middelen die zoal worden benoemd, zijn wiet, hasj, XTC, speed, cocaïne, ketamine, heroïne, benzodiazepines en GHB, maar er wordt ook gesproken over het ‘chillen’ met lachgas. Enkele registraties wijzen erop dat deze middelen gebruikt worden om zich makkelijker tot seksueel contact met de pooier, vrienden van de pooier of klanten te kunnen zetten. Daarbij verklaren sommigen dat emoties en gevoelens min of meer onderdrukt worden door de verdovende middelen.

Een andere overeenkomst is dat vaak één of meerdere hulpverleningsinstanties betrokken zijn geweest bij het gezin waaruit de minderjarige in kwestie afkomstig is. Opvallend is eveneens het aantal uithuisplaatsingen en het verblijven in een instelling. Daarnaast zijn de volgende problemen meerdere malen naar voren gekomen: gescheiden ouders, moeilijke financiële situatie, ouders die

zelf psychische zorg nodig hebben, (herhaaldelijk) weglopen en vervolgens als vermist opgegeven worden en de angst voor eerwraak. Aan de registraties seksuele uitbuiting zijn ook minderjarigen gekoppeld die in het verleden al slachtoffer waren van een zedenmisdrijf, zoals bijvoorbeeld verkrachting. Het gebruik van geweld komt ook vaak terug in de registraties. Denk hierbij onder meer aan het dichtknijpen van de keel, schoppen, slaan, stompen en snijden. Ook het dreigen met een mes of vuurwapen wordt genoemd. Tevens komt het voor dat de minderjarige is gedwongen om een identiteitsbewijs af te geven. Er zijn onder dwang ook seksueel getinte foto's en filmpjes gemaakt, zodat deze als pressiemiddel gebruikt konden worden wanneer de minderjarige niet gehoorzaamde. Er werd bedreigd dat als er niet zou worden meegewerkt, de opname aan familie, op school of op internet zou worden getoond.

Op basis van de registraties ontstaat het beeld dat een deel van de minderjarigen relatief eenvoudig beïnvloedbaar is. Enerzijds door een negatief zelfbeeld en behoefte aan aandacht, spanning en erkenning, mede veroorzaakt door een onstabiele thuissituatie. Anderzijds lijken psychische aandoeningen een rol te spelen bij de mate van beïnvloeding. Zo wordt er in de registraties gesproken over PDD-NOS, ADHD, autisme, een lichte verstandelijke beperking, een laag IQ en een disharmonisch profiel (verbaal/performaal).

Een registratie waaruit blijkt hoe kwetsbaarheid een rol speelt bij slachtofferschap van seksuele uitbuiting:

De vader van een 17-jarig meisje doet aangifte van seksuele uitbuiting van zijn dochter. Zijn dochter vertoont sinds haar 14e problematisch gedrag. Zij is zwakbegaafd en heeft een IQ van 68. Haar ouders zijn gescheiden toen zij nog erg jong was. Zij loopt regelmatig weg, heeft "foute" vrienden, gaat niet naar school en is gestart met middelengebruik. Haar gedrag loopt zo uit de hand dat ze in gevecht raakt met haar moeder. De rechter spreekt een ondertoezichtstelling uit en het meisje verblijft in diverse vormen van crisisopvang. Het vermoeden van vader dat zijn dochter in de prostitutie werkzaam is, wordt bevestigd doordat zijn dochter hierover vertelt aan haar zus. Zij vertelt dat ze 40 procent van wat ze verdient moet afstaan. Op sexjobs.nl treft vader uiteindelijk advertenties aan van zijn dochter.

A woman with dark hair is looking at a laptop screen. The image is slightly blurred. In the foreground, there is a decorative graphic consisting of many thin, white, curved lines that sweep across the bottom right corner of the page. In the top left corner, there is a blue, rounded triangular shape containing the number 4.

4

Conclusie

4. Conclusie

Slachtoffers van seksuele uitbuiting komen steeds vaker online in contact met pooiers. Er is een verschuiving zichtbaar naar het online domein, maar het zicht op de betrokken online platformen ontbreekt. Dit is de aanleiding geweest voor dit onderzoek van het EMM naar de rol van online platformen in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen, met het doel om partnerorganisaties beter in positie brengen in de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel met betrekking tot het online domein.

Om meer zicht te krijgen op de rol van online platformen is voor de onderzoeksperiode van 2017 tot en met 2020 onderzoek verricht in registraties en strafrechtelijke onderzoeken naar binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen. Daarbij zijn 39 verschillende platformen geïdentificeerd. Deze kunnen worden onderverdeeld in vier typen platformen: instant messaging diensten, seksadvertentiewebsites, sociaal netwerksites en datingdiensten. De online platformen spelen een rol in zes verschillende fasen van seksuele uitbuiting: het rekruteren van minderjarigen, het plaatsen van seksadvertenties, het werven van klanten, het afspreken met klanten, het opbouwen van relaties en het verspreiden van beeldmateriaal voor exposure of als chantage-middel.

Het type platform dat veruit het meeste voorkomt, zijn instant messaging diensten zoals WhatsApp, Snapchat en Instagram. Door de jaren heen is een groei te zien in het aantal registraties van instant messaging diensten in relatie tot seksuele uitbuiting. Dit hangt vermoedelijk samen met de toenemende populariteit van dit medium in de maatschappij, wat ertoe leidt dat ook pooiers vaker op dit type platform te vinden zijn. Dit type platform speelt een rol in elk van de zes benoemde fasen van seksuele uitbuiting. Daarnaast wordt er consequent gebruik gemaakt van seksadvertentiewebsites, zoals Sexjobs.nl en Kinky.nl. Het aantal registraties van seksuele uitbuiting in relatie tot dit type platform blijft door de jaren heen vrijwel gelijk. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de specifieke rol die deze websites innemen; seksadvertentiewebsites zijn uitermate geschikt voor het aanbieden van slachtoffers en het werven van klanten. De overige twee typen platformen, datingdiensten en sociaal netwerksites, zijn minder vaak aangetroffen in relatie tot seksuele uitbuiting en hun frequentie neemt door de jaren heen ook af.

De Nederlandse minderjarigen die gerelateerd zijn aan registraties van seksuele uitbuiting waarin online platformen voorkomen, zijn voornamelijk van het vrouwelijke geslacht. Hun leeftijd loopt uiteen van 12 jaar tot en met 17 jaar. Twee derde van de slachtoffers is 16 of 17 jaar. Naast hun jonge leeftijd maakt hun persoonlijke situatie (middelengebruik, onstabiele thuissituatie, angst voor eerwraak, financiële en/of psychische problemen) hen extra beïnvloedbaar voor slachtofferschap van seksuele uitbuiting.

5

Aanbevelingen

5. Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Zorg voor een eenduidige registratie van de rol van online platformen

Om ten behoeve van dit onderzoek vast te kunnen stellen welke online platformen zijn geregistreerd, zijn honderden registraties in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen handmatig bekeken. Het is niet mogelijk gebleken om deze inzichten (al dan niet geautomatiseerd) uit de registratiesystemen op te halen. De betrokkenheid van online platformen wordt door de politie niet op een uniforme wijze vastgelegd. Gezien de huidige verschuiving van verschillende fasen in het proces van mensenhandel en mensensmokkel naar het online domein, verdient een eenduidige registratie van de rol van online platformen door opsporingsorganisaties aanbeveling. Voor arbeidsuitbuiting geldt dat er nog relatief weinig zicht is op de wijze van verschuiving naar het online domein. Op basis van de bevindingen ziet de ISZW het belang van onderzoek naar de rol van online platformen voor een gerichte aanpak van arbeidsuitbuiting. Een eenduidige registratie door opsporingsorganisaties maakt het mogelijk om de verschillende rollen van platformen te onderkennen om hierin de aanpak gericht op te kunnen acteren.

Aanbeveling 2: Ga proactief op zoek naar signalen van mensenhandel en mensensmokkel

Mensenhandel en mensensmokkel zijn haaldelicten. Het reactief reageren op signalen die bekend raken door middel van aangiftes, verklaringen en meldingen volstaat niet. De bevindingen van de digitaal specialist van Rotterdam die gericht op zoek is gegaan naar signalen van seksuele uitbuiting op (nieuwe) platformen waarop minderjarigen worden aangeboden, tonen aan dat proactief onderzoek loont. Ook de 'hackatons' die vanuit het MFL-team Tulpafslag zijn georganiseerd hebben veel signalen van mensenhandel op online platforms opgeleverd. Deze 'hackatons' hebben tevens laten zien dat proactieve opsporing op online platforms een bepaalde basiskennis en lange termijn-investering vergt om bekend te raken met het deurbelid van en de gebezigde taal op platforms, en om afwijkingen of trends te signaleren. Door de politie is een vorm van centrale coördinatie in relatie tot proactieve opsporing van signalen van mensenhandel op online platformen daarom noodzakelijk bevonden. De bevindingen van dit onderzoek kunnen verder richting geven aan de inzet van opsporingsorganisaties op online platformen.

Aanbeveling 3: Stuur aan op (zelf)regulering van online platformen

Er dient voorkomen te worden dat minderjarigen hun diensten kunnen aanbieden op online platformen. Een in dit kader relevante ontwikkeling is de vergunningplicht, zoals opgenomen in het wetsvoorstel regulering sekswerkers. Daarin is de minimumleeftijd voor een prostitutievergunning gesteld op 21 jaar. De leeftijd van een sekswerker zal worden getoetst door de gemeente en adverteren mag vervolgens uitsluitend onder vermelding van het verkregen vergunning nummer. Er zijn echter (nog) geen consequenties aan verbonden als platformen gelegenheid bieden tot het plaatsen van advertenties zonder verificatie van identiteit/leeftijd. Het verdient aanbeveling om de mogelijkheden van (zelf)regulering door platformen te onderzoeken, bijvoorbeeld door met hen in gesprek te gaan. Voor seksadvertentiewebsites geldt dat de door hen zelf in 2018 opgestelde gedragscode, waarin ze zich conformeren aan het voorkomen van het plaatsen van advertenties door en voor minderjarigen, een ingang kan bieden om te evalueren welke misstanden bewezen zijn verklaard, die mogelijk al hadden kunnen worden opgemerkt op basis van de seksadvertentie. Denkt aan specifieke details op foto's of kenmerkende zaken in de advertentietekst. Een dergelijke evaluatie kan bijdragen aan betere, gerichtere moderatie door platformen. Dit soort gesprekken zijn ook van belang als het gaat om online platformen die niet specifiek gericht zijn op het aanbieden van diensten van sekswerkers, zoals WhatsApp, Snapchat en Instagram.

Mogelijk zijn deze instant messaging diensten zich niet bewust van hun rol en zijn er maatregelen te treffen. Vanuit het MFL-team Tulpafslag wordt reeds in gesprek gegaan met online platformen. De bevindingen van dit onderzoek kunnen deze gesprekken verder richting geven.

Geraadpleegde bronnen

Centrum Tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) (2021). *Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting*. Geraadpleegd op 20 oktober 2021 via <https://www.hetckm.nl/mediadepot/1923e2bf6f2d/Dadersvanbinnenlandseseksueleuitbuitingdefinitiefeb2021.pdf>

Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)Prostitutie (EPM) (2018). *Jongens prostitutie in beeld. Projectrapportage 2015 -2017*. Lumens Eindhoven. Geraadpleegd op 15 september 2021 via <https://www.lumenswerkt.nl/lancering-rapport-jongensprostitutie-beeld/>

Europol (2020). *Exploiting isolation: offenders and victims of online child sexual abuse during the covid-19 pandemic*. Geraadpleegd op 5 oktober 2021 via <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/exploiting-isolation-offenders-and-victims-of-online-child-sexual-abuse-during-covid-19-pandemic>

Europol-Frontex (2021). *Digitalisation of migrant smuggling. Digital tools and apps enabling facilitation*. Geraadpleegd op 22 november 2021 via <https://www.statewatch.org/media/2870/eu-frontex-europol-digitalisation-migrant-smuggling-report-12353-21.pdf>

Ministerie van VWS (2020, 16 oktober). *Kwetsbare jongeren nog altijd onvoldoende beschermd tegen uitbuiting* [Nieuwsbericht]. Geraadpleegd op 10 oktober 2021 via <https://www.huiselijkgeweld.nl/actueel/nieuws/2020/10/16/kwetsbare-jongeren-nog-altijd-onvoldoende-beschermd-tegen-uitbuiting>

Myria, Federaal Migratiecentrum (2017). *Jaarrapport 2017 Mensenhandel en Mensensmokkel: Online*. Geraadpleegd op 30 september 2021 via <https://www.myria.be/nl/publicaties/jaarrapport-2017-mensenhandel-en-mensensmokkel-online>

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (NRM) (2020). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2015-2019*. Nationaal Rapporteur. Geraadpleegd op 18 oktober 2021 via <https://www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/rapporten/2020/10/16/slachtoffermonitor-mensenhandel-2015-2019>

Thorn (2018). *Survivor Insights: The Role of Technology in Domestic Minor Sex Trafficking*. Geraadpleegd op 15 oktober 2021 via www.thorn.org/survivor-insights/

UNODC (2021). *The effects of the COVID-19 pandemic on trafficking in persons and responses to challenges. A global study of emerging evidence*. Geraadpleegd op 1 november 2021 via https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2021/The_effects_of_the_COVID-19_pandemic_on_trafficking_in_persons.pdf

Bijlage 1: Overzicht online platformen per jaar

Categorie	Platform	2017	2018	2019	2020	Totaal
Datingdiensten	Sudy	1				1
Datingdiensten	Luxy	1				1
Datingdiensten	Richmeetbeautiful.nl	1				1
Datingdiensten	Sugardaters.nl	1				1
Sociaal netwerksites	Tagged	1				1
Seksadvertentiewebsites	Girls4u.nl	1				1
Datingdiensten	Seekingarrangement.nl	1				1
Instant messaging diensten	Imessage	1				1
Datingdiensten	Jaumo	1				1
Datingdiensten	SDC.com	3				3
Seksadvertentiewebsites	Eromarkt.nl	3				3
Instant messaging diensten	Bullchat	1				1
Datingdiensten	HotorNot	2				2
Seksadvertentiewebsites	Sexmarkt.nl	2	1	1		4
Seksadvertentiewebsites	Speurders.nl	2	3	2	4	11
Instant messaging diensten	Snapchat	5	6	15	21	47
Instant messaging diensten	Kik Messenger	2	2	4	2	10
Seksadvertentiewebsites	Kinky.nl	2	1	5	3	11
Sociaal netwerksites	Facebook	8	7	3	3	21
Instant messaging diensten	WhatsApp	13	19	21	18	71
Seksadvertentiewebsites	Sexjobs.nl	9	8	4	6	27
Instant messaging diensten	Instagram	12	12	5	7	36
Datingdiensten	Tinder	1	1	1		3
Sociaal netwerksites	Badoo	4	1	6		11
Instant messaging diensten	Chatgirl.nl	3			1	4
Instant messaging diensten	Sms	1			1	2
Instant messaging diensten	Telegram		1	6	6	13
Seksadvertentiewebsites	Redlights.nl		1			1
Datingdiensten	Binkdate		1			1
Sociaal netwerksites	Fetlife.com		1			1
Sociaal netwerksites	My Model		1			1
Datingdiensten	Suikerarrangement.nl		1		1	2
Datingdiensten	Seeking.com		1		1	2
Seksadvertentiewebsites	Marktplaats		1			1
Instant messaging diensten	Skype			2		2
Instant messaging diensten	Chatgum			1		1
Instant messaging diensten	Youtube			1		1
Datingdiensten	Grinder				3	3
Instant messaging diensten	E-mail				1	1
Totaal		82	69	77	78	306

Expertisecentrum
Mensenhandel &
Mensensmokkel

Hanzelaan 93
8017 JE Zwolle

Postbus 100
3970 AA Driebergen

emm@politie.nl

OPENBAAR MINISTERIE

 POLITIE

Nederlandse Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Koninklijke Marechaussee